

ציון וירושלים

(ציונות שלמה של תנ"ך שלם)

מאת

הרב משה צבי נריה

ישיבת בני-עקיבא, כפר הרואה

הוצאת מרכז ישיבות בני-עקיבא

ה'תשל"ו

השנה העשירית לשחרור ירושלים עיר הקודש ת"ו

ציון וירושלים

(ציונות שלמה של הנ"ך שלם)*

קדושת הארץ — היא ירושלים
(מהר"ל מפראג ז"ל, גור אריה, סוף פרשת ויצא)

א

התנועה הציונית היא מכשיר עצום. היא הוכיחה את עצמה. בכוח מאבקה המדיני ועבודתה המעשית, הגענו בעזרה למדינת ישראל עצמאית. אולם כל דור חדש זקוק לאור חדש. התנועה הציונית בשעתה זכתה לציונים, אשר הביאו אליה רכוש רוחני-נפשי גדול, מתקופה שקדמה לתנועה הציונית. היו אלה יהודים אשר הביאו אתם את כל הציפיות לציון, את כל התקוות לירושלים, והם הכניסו את הרכוש הגדול הזה באוצר הרעיוני והרגשי הגדול של ההסתדרות הציונית, והוא שהעניק עוצמה מרובה לכל מפעליה, הגדולים והקטנים.

לא כן עתה, התנועה הציונית עומדת עכשיו בפני בעיה לא-קלה: היא צריכה ליצור בעצמה את הציונים, היא צריכה להעמיק בתוכם את התוכן היהודי-ציוני, וזה לגמרי לא פשוט. בגילוי לב הראוי להערכה, כותב פרופ' נתן רוטנשטרייך: "גם ארגון מדינה יהודית אינו יכול לפתור בעיותיו של היהודי כאדם וכיהודי". ואישור לכך קבלנו במכתב-גלוי למערכת "מעריב" (ז' שבט, תשל"ב) שכתב סטודנט יהודי-אמריקאי, שבו הוא שואל: "למה לנו מדינה יהודית? — וכי זקוקים אנו לעוד מדינה לוואנטינית אחת במזרח התיכון? וכי

---

* כבסיס למאמר זה שימשה הרצאה בקונגרס הציוני הכ"ח שהתקיים בירושלים בשנת תשל"ב.

אבות-אבותי עלו על המוקד, כדי שצאצאיהם יוכלו להקים בבוא היום משהו 'חדש' כפי שאנחנו עדים לו כאן בארץ? — אם כל זה ימשך, מי יודע אם נוכל להחזיק מעמד נגד אויבינו מבחוץ".

לא-אחת שמענו וקראנו על תנועת ההתבוללות בחו"ל, אולם הסטודנט היהודי-האמריקאי מציג שאלות נוקבות גם ביחס למצב בא"י. ואם כי יש לנו בארץ הרבה גילויים חיוביים. יש לנו בארץ הרבה נוער מבורך, נוער חלוצי, שאנחנו גאים בו, שמוכיח את עצמו בהתישבות, שמוכיח את עצמו בהאחזויות הנח"ל, שמוכיח את עצמו בצה"ל. הרי אין זה ממעט את חומרת-השאלות של אותו סטודנט יהודי-אמריקאי, והכרח הוא לחפש להן תשובה של ממש.

מפיי-כתבו של הסטודנט היהודי-האמריקאי למדנו, כי בעית ההז-דהות היהודית, איננה בעיה הנצבת רק בפני יהודים ונוער בתפוצות, אלא היא גם קיימת במדינת ישראל. ונוסיף: היא קיימת לא רק בפני נוער המתלבט, שהגיע לארץ ומחפש כאן את יחודו, את יעודו, אלא גם בפני נוער שנולד כאן, שגדל כאן, ועם זה הוא מנותק מכל וכל. יש לנו נוער בארץ שאין לו שום שורשים בעבר, שהוא שדוף בהווה מבחינת זיקתו לכלל, ואולי גם מבחינת הפרט, ועל כן מקננת בנו החדרה אם מסוגל הוא להגיע לעתיד, לעתיד חיובי, מעשי, לעתיד בונה ויוצר. אנחנו רואים גילויים לא-מעודדים בסטודנטים הישראליים היוצאים לחו"ל, ובחבורות שי"ח ו"מצפן" בארץ. אמנם אין להתפס להכללות, כי כאמור, יש לנו הרבה דמויות חיוביות, אבל יש גם לא מעט אשר "נבוכים הם בארץ". התקשורת הבין-מדינית, הכלל-עולמית, מביאה את זרמי ההתבוללות גם לתוככי ארצנו העצ-מאית. הזרמים זורמים והסחף סוחף.

ב

קיימת מציאות ממשית של יהודים הרואים את עצמם כחילוניים. וישנן למציאות הזאת סיבות אידיאולוגיות. הבעיה המתעוררת היא: האם יש למציאות הזאת גם בסיס אידיאולוגי? האם זו רק תוצאה של עבר מסוים, או גם נקודת-מוצא לעתיד מוגדר? כלום יכולה להתקיים יהדות בעלת הגדרה חילונית מובהקת? יהדות זו מה טיבה ומה תכנה? האם יש בכוחה לזהות את עצמה? ואם יש בזהות הזאת עוצמה מספקת, כח-משיכה מספיק, שיודהו אתה רחוקים, וישמעו

רחוקים ויבואו? מה כוחה ומה גבורתה של יהדות זו בהתמודדותה עם בעיות-הזמן? האם יש אתה כח-יצירה, האם יש ביהדות החילו-נית כח-תורשה, כח-הנחלה לדור-יבוא?

מתברר כי עד היום לא הצליחו האידיאולוגים למצוא הגדרה ליהדות החילונית. הם רק מסתפקים ב"למחצה, לשליש ולרביע". הם ניזונים מפרורי-מסורת, מתערובת של רגשות ותודעה היסטורית עמוקה יותר או קלושה פחות, הכל לפי מידת האינטליגנציה ולפי מידת החינוך. הם מודים — ואני מצטט שוב את פרופ' רוטנשטרייך — כי "יהודי חילוני, אם הוא יהודי מדעת, ומושרש בהיסטוריה היהודית" הרי הוא יודע יפה כי "התרבות היהודית המסורתית היא תרבות דתית" ("גשר", חוב' 50, עמ' 21).

ומכאן נצבת השאלה הנוקבת: האם הבדיעבד של האבות יכול לשמש כלכתחילה בשביל הבנים? האם אותה מציאות חילונית אשר איך-שהוא מסתדרת עם עצמה יכולה לשמש גם כוח-תנופה, מריץ וממריץ, מפעיל כחות צעירים, דורות צעירים?

ידענו: יכול יחיד או ציבור להתקיים זמן ניכר, גם בתנאים של תת-תזונה, אולם גם אם לא יתמוטט — נגרמות מחלות לאורגאניזם שלו. ואפשר שבמצבים מסוימים נפגע כושר-ההולדה (נולדים ילדים שאינם מסוגלים להחזיק מעמד, או שנגרמת עקרות גמורה).

הבה נשתמש בדוגמה קיצונית: יהדות-מינימום של בית כנסת בחו"ל, יהודי של 3 ימים (יהודי של "ראש השנה" ו"יום הכיפור-רים"), המשתתף גם במגבית "כל-נדרי" למען א"י; או יהדות של "יאהרציית" ושל "הזכרת נשמות" — יהדות של בית-קברות. אמנם אין לקפח את שכרה של יהדות זו, את שכרם של יהודים אלה. כל פרט כזה עודנו שייך לכלל ישראל. אבל האם יכולים הם ויהדותם לשמש כבסיס לכלל-ישראל? האם יצליחו להנחיל מינימום זה לבני-הם אחריהם?

במקרה של יהדות-מינימום כזאת התשובה היא ברורה. אולם אותה שאלה עצמה קיימת גם אם אנחנו מרחיבים והולכים, גם אם אנחנו מגדילים והולכים, הואיל ובימינו הנוער איננו מוכן להסתפק במועט. ואם הנוער נדרש לוותר על דברים רבים למען יחודה, למען עמו, למען ארצו, רוצה הוא לדעת ולקבל תשובה ברורה ובהירה לשאלותיו: מדוע ולמה?

לעומת החילוניות הקיצונית, יש כבר מודים ואומרים כי עלינו לחנך ליהדות-של-מסורת יהודית, ליהדות של הווי יהודי. נמשיך איפוא לשאול: האם ניתן לבסס יהדות על ניגון חסידי ועל "גפילטע פיש"? האם ניתן לבסס יהדות על שפה עברית גרידא ועל תודעה הסטורית קלושה? הלא המדובר כאן על נוער יהודי העומד במאבק על יחודו הלאומי עם עולם-של-טשטוש, ולא רק עולם של טשטוש יחוד-לאומי אלא גם עולם של טשטוש יחוד-אנושי. עולם של סמים ומתירנות. ומה אנחנו נותנים במצב הזה לנוער הזה?

דומה שבמצב זה, המעט הכלול במושג המקובל יהדות של מסורת, איננו יכול לשמש תשובה מספקת לכל הבעיות. כי מה זאת מסורת ("טרדישן")? זו איננה מהות מתברכת, פורה ומתרבה. הטרדיציה — במקום אחד עומדת. ומשום כך היא פוחתת והולכת. היא משתחקת ודהה. הסבא היה יהודי לוחט, אבא — יהודי חס, הבן — יהודי פושר. הנכד — יהודי קר. והניין — קפוא לגמרי, ואפשר להכניסו לפריגי'דה, לפריזר...

יד-הזמן הוייה במסורת למעט טיבה, לעמעם זהרה. האירוזיה של החיים השוטפים והולכים מקטינים אותה, מנמיכים את ערכה. המסורת גרידא אינה יכולה להתמודד עם הזמן. לעומת זאת קיים אצלנו מושג אחר, הרבה יותר עשיר, הרבה יותר רחב: מורשה — "תורה צווה לנו משה מורשה קהילת יעקב". המושג מורשה איננו ירושה. מורשה משמעותה ענין שיש בו כח תורשה, ענין הנעוץ בעבר ומופנה כלפי העתיד. הכוח התורשתי מקיף את תולדות האדם מישראל, מקיף את תולדות עם ישראל, את "קהילת יעקב", מסוף העולם ועד סופו. הוא כולל עבר ועתיד. מורשה זו "נחלה שאין לה הפסק", והיא המסוגלת להעניק משמעות וטעם גם למאבקי ההווה.

ההזדהות היהודית היא לא רק כורח-קיום, אלא גם ובעיקר טעם-קיום. היא המעניקה טעם לחיים, טעם למאבקים, ממנה שוא-בים עוז וגבורה. והזדהות זו מעצם מהותה איננה יכולה להצטמצם בשטח ההוה המוגבל, צר-האופקים ועמוס-הסתירות. אין ההזדהות יכולה להטיל עוגן רציני במים הרדודים של היש הממשי, היש הנתפס בחושים על בעיותיו ותהפוכותיו. ההזדהות זקוקה למרחב-מחיה גדול ברוחב, וגדול בעומק. ההזדהות היהודית זקוקה גם

למרחבי-העבר וגם לחזון-העתיד. ושניהם גם יחד לא רק כערכים של היסטוריה שהיתה, אף גם לא רק כשל היסטוריה שעתידה להיות. אלא כמהות המשתלבת בתוך ההווה החי והתוסס. ההיסטוריה של העבר כמהות קיימת, כמהות הווה, כמהות נוכחת, כמהות תובעת ומחייבת. וחזון העתיד — כמנוף רב-עצמה, מנוף רב-אונים, הנותן כוח להתגבר על קשיי ההווה, על קשיי יום-יום, על תקלות הפרט והכלל, כאידיאה הנושאת את נושאייה, המעלה אותם מעל לשטח ההווה זרוע-המוקשים.

ההזדהות יכולה לבוא כשרואים את עם ישראל בשלמותו, עם-השם אשר עליו הוטל להיות עם-סגולה. החל מאברהם-אבינו, עמוד-החסד, המחנך „את בניו ואת ביתו אחריו לעשות צדקה ומשפט“, ועד ה„חפץ חיים“ ז"ל המזהיר מפני לשון-הרע. החל משפרה ופועה המחיות את הילדים במצרים, ועד יאנוש קורצ'ק, הי"ד, הדוקטור שנשאר בגיטו-ווארשה, הצועד עם ילדיו-יתומיו ל„אומשלג-פלאץ“. ההיסטוריה שלנו מהוה רציפות אחת ואחידה. כל תקופה בהיסטוריה שלנו תובעת מאתנו, וכל דמות היסטורית מחייבת. כל תקופה בהיסטוריה שלנו מציגה אתגרים, מעוררת מחשבות ודורשת מעשים, וכל דמות היסטורית מקור-חיים היא לנו, ממריצה למעשים, מעשים טובים שהם תפארת לפרט ולכלל, תפארת ליחיד ותפארת לאומה.

ד

כשדנים על מורשת העבר, ראוי להעיר כאן, כי ידוע שישנם קשיים בבתי-ה"ס הממלכתיים, בפיתוח הזיקה לעבר היהודי, בזיקה לעבר של 2000 שנות-גלות. מתברר שהנוער שלנו, איננו אוהב ללמוד היסטוריה יהודית, היסטוריה של צרות, של שמדות, של גזרות. ואכן בצורה שהדברים הללו נלמדים — הנוער צודק.

יש צורך בשינוי יסודי בגישה להיסטוריה היהודית, כי לומדים רק כיצד מתו היהודים ויש ללמוד גם ובעיקר כיצד חיו היהודים, כיצד ידעו להתקיים, גם בתנאים הקשים הללו, כיצד גידלו וחינכו ילדים בתנאי-מצוקה, כיצד למרות הכול כתבו ספרים ושמרו על ספרים, כיצד ארגנו חיי-צבור בתוך ההפכות, וכיצד פיתחו מקורות-קיום חמרי ורוחני גם יחד.

מגזרת ת"ח, מגזרת הפרוגרומשצ'יק הגדול, צורר היהודים בוגדן המלניצקי (אשר רוסייה הסובייטית העלתה אותו לדרגת גבור

לאומי). נשארה לנו תעודה היסטורית קטנה ויקרה מאוד — זהו הספר "יוון מצולה" של ר' נתן הנובר ז"ל. בספר הקטן הזה יש משהו מיוחד: הוא לא רק מספר על השחיתות ועל ההשמדות, אלא יש שם חלק נוסף — בו הוא מספר גם על חיי קהילות-ישראל בפולין לפני החורבן, הוא מספר על מעשי החסד המופלאים בתנאי-עוני. הוא מספר על הארגון הנפלא בתנאי-מצוקה. זוהי דוגמא קלאסית איך להציג את חיי ישראל בגולה. כיצד צריכים ללמד היסטוריה יהודית.

לפני כמה חדשים הובאה לכנסת ונקבעה במקום מכובד תמונה מזעזעת, שצייר אותה יוסף קוזקובסקי ז"ל, צייר יהודי גדול מרוסיה הסובייטית, תמונת ההרג ההמוני בבאבי-יאר, כיצד יהודים מכל הגילים, אנשים נשים וילדים, עומדים לפני בור-ההריגה. כל פעם שעוברים על פני התמונה הזאת הלב מזדעזע מחדש. אולם חסרה לנו שם עוד תמונה אחת — תמונה המתארת כיצד אי-שם בבונקר עמוק, במרתף חשוך, מורה יהודי מזה-רעב מלמד ילדים יהודים רעבים אלף-בית. התמונה הזאת חסרה לנו, מפני שמה שהיה בשואה זה לא רק מה שהגויים עשו לנו, אלא גם מה שהיהודים עשו ופעלו בתנאים אלה. מפני שבשואה נתגלתה חיוניות יהודית מופלאה, חיוניות יהודית כבירה, וגם את זה צריך להראות לנו. כאמור: לא רק כיצד מתו היהודים אלא גם ובעיקר כיצד למרות הכל חיו. ובכח הלמרות-הכל הזה נשארו השרידים בחיים.

הבעיה העומדת לפנינו היא, כיצד להציג בפני הנוער את עם ישראל השלם, לא רק לארכו ולרחבו של עולם, אלא גם לעומקו וגובהו הרוחני. וכן א"י השלמה לא רק במובן הגיאוגרפי, אלא במלוא תכנה הפנימי. כי לשניהם יש גם ממדים של עומק. עלינו להציג בפני הנוער את עם ישראל לדורותיו, מצאת ישראל ממצרים, ממעמד הר-סיני, מברית-ערבות-מואב ועד הנה, ולהציג את א"י כארץ-אבות, שזיקתה אלינו מתחילה מימי אברהם-אבינו, מימי ההבטחה "לזרעך אתן את הארץ הזאת", ועד העליה לרמת הגולן, הירידה למחולה, לנח"ל ארגמן, וההחלצות של מתנחלי-חברון בימינו.

ה

היה פעם ויכוח בעתונות הישראלית בקשר לזכותנו על ארץ-ישראל, מי יצר בארץ יצירות רוחניות? האם רק אנחנו יצרנו פה

גדולות ונצורות או גם הערבים יצרו פה משהו? אינני סובר שהויכוח הזה הוא רלוונטי לגבי זכותנו על ארץ-ישראל. נכון, אי-יצירה, חוסר-בנין וחוסר-פיתוח, זה ודאי מעיד על חוסר-זיקה, אבל יצירה כשלעצמה עדיין איננה מקנה זכויות על ארץ מסוימת. יצרנו בבבל את התלמוד הבבלי, ואין אנחנו דורשים לעצמנו שום שטח בעירק עד היום הזה. יצרנו בספרד ובצרפת יצירות גדולות. יצרנו באשכנז יצירות גדולות, בפולין וברוסיה, ואין אנחנו דורשים לעצמנו זכות על קראקא בגלל הרמ"א ולא על וילנא בגלל הגאון מווילנא.

זכותנו על א"י איננה נובעת מתוך מה שיצרנו כאן, זכותנו היא שזאת היא ארץ הבחירה, ארץ ההבטחה שהובטחה לנו מפי הגבורה. זאת היא נחלת אבותינו, שמעולם לא ויתרנו עליה, לא התייאשנו ממנה ולא נותקנו ממנה, שיום יום הזכרנו אותה בתפילתנו, על שולחנו, בשמחתנו. שכל יהודי שומר תורה ומצוות, שמתפלל 3 פעמים ביום ומברך 3 פעמים ביום ברכת-המזון, מזכיר את ירושלים 21 פעם בכל יום. והזכרות אלו של 21 פעם בכל יום, נמשכו אצלנו אלפיים שנה רצופות, והן שרירות וקיימות עד היום הזה. אינני יודע מי הוא זה אשר שינה את הנוסח המקורי של ההמנון הלאומי שלנו, של "התקווה". אולם מתברר יותר ויותר שהשינוי היה מהותי, והוא עלה לנו ביוקר רב. במקום הנוסח המקורי "לשוב אל ארץ אבותינו", בא השינוי "להיות עם חפשי בארצנו". עם חפשי בארצו — זאת היא השאיפה הרגילה של כל עם הנאבק אי-שם בעולם על הגדרתו הלאומית. ואילו אנחנו דרשנו שיבה לארץ אבותינו. זאת היא ר-פאטריאציה, ולא רק זכות להגדרה לאומית-גיאופוליטית. ושוב: ההמשך של הנוסח המקורי היה "עיר בה דוד חנה", לא רק ירושלים כעיר חשובה, אלא ירושלים ככתר-המלכות שלנו, ירושלים כמקום-המקדש, ירושלים של "הכותל המערבי".

ההסתדרות הציונית עושה הרבה מאוד למען הבאת נוער יהודי לביקור בארץ ישראל — ויישר כוחה. זהו מפעל עצום, מפעל המביא ברכה מרובה. אבל בעתונות קראנו שיש נוער שמסתובב בארץ ללא הדרכה מספקת, ואיננו רואה ואיננו מרגיש. איך אמר הרבי מגור ז"ל, בעל "שפת אמת": — "אל הארץ אשר אראך" — א"י צריך שהקב"ה יראה אותה, שתהיה סיעתא-דשמיא לראותה.

אחרת "קצו מען זיך ארום דרייעהן אין ארץ-ישראל און גארנישט
ניט זעהען" — אפשר להסתובב בארץ ולא לראות כלום...).

אישיות מוסמכת מסרה לנו עובדא מוצעות על צעיר יהודי
מחז"ל שביקר בארץ והגיע לנצרת, על מנת לתרום מדמו בשביל
ארגון ה"פתיח"... זה כמוכן מקרה חריג, אבל הוא מעיד על משהו.
לא"י צריכים לבוא עם התנ"ך ביד, ולא עם התנ"ך כספר-
עתיק גרידא, אלא כספר-הספרים, כספר חי וקיים, אשר דבריו
חיים וקיימים, והוא להט כולו, מחמם ומאיר באשה-התמיד, באשי-
הנצח. עם ישראל טלם בא"י שלמה זקוקים גם לתנ"ך שלם. תנ"ך
ללא כל השמטות. ועיקר העיקרים: — ללא השמטת שם-שמים.
תנ"ך שלם, תנ"ך בשלמותו בגופו וברוחו. המתחיל ב"בראשית ברא
אלוקים" בתוספת פרשנותו של ר' יצחק ברש"י שם: "למה התחילה
התורה מבראשית משום, כוח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת
גויים, (תהלים קי"א), שאם יאמרו אומות-העולם לישראל, לסטים
אתם, שכבשתם ארצות שבעה גויים, הם אומרים ומשיבים להם,
כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו,
ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

התנ"ך השלם הזה, הוא שלוה אותנו בדורותינו, הוא שקיים את
דורותינו. אפשר שהיה נתון בכריכה פשוטה אפשר שהיה גם בלי כל
כריכה. בתקופות מסוימות היה זה תנ"ך חרוך, שרוף-אש, אולם גם אז
רק גיליו נשרפו אבל אותיותיו פרחו וזרחו, ובמחשכים היו האותיות
לברקים זוהרים, מורים דרכו של העם.

1

היה מי שכתב: "את מקומה של הדת תופסת עכשיו מדינת-
ישראל עצמה" — זאת היא טעות, כי גם בשביל היהודי הרחוק,
שכביכול אין לו הרגשה דתית, הרי בתוך ארץ-ישראל עצמה
כלולה גם הרגשתו הפנימית-המיסטית. ארץ-ישראל איננה בשבילו
רק עניין טריטוריאלי גרידא; ארץ ישראל היא בשבילו עניין
נאצי, עמוק מאד בלב. ארץ-ישראל שבמרכזה עומדת ירושלים.
ירושלים שבמרכזה הרי-הבית, מקום המקדש, הכותל המערבי, וירוש-
לים היא לא רק עיר יפה, "העיר היפה ביותר" (כפי שמציג אותה
ראשה-העיר), ירושלים היא, ראשית-כל, עיר-הקודש. גם יהודי אשר
לא ראה אף פעם את יופיה החיצוני של ירושלים, מרגיש מרחוק

את קדושתה של ירושלים, את פנימיותה. כי מקור יופיה —
בקדושתה. כי מקור יופיה — בדמעת-הלב עם העלאת שמה,
ברטט-הלב לזכרה.

לצערנו, אפשר גם לטשטש את מהותה של ירושלים, אפשר
להפוך את ירושלים לעיר יפה גרידא, ואפשר גם להפוך את ארץ-
ישראל כולה לאוגנדה! והיה מנהיג ציוני גדול (שמשום כבודו
אינני רוצה לנקוב בשמו), שהציע שבמדינת-היהודים המחודשת,
תשמש חיפה כעיר-הבירה במקום ירושלים...

לא כן הרגישו ומרגישים המוני העם, בשבילים היתה תמיד
ירושלים מקור הגעגועים והתקוות, ובמלחמת-ששת-הימים הרגישו
הכל כי שחרור-ירושלים הוא שהייתה את השיא בחויה העמוקה של
הנצחון הגדול.

המתחייסים לא"י רק כ"מקלט מדיני בטוח" גרידא, יש להם
מקום להתוכח ולהתמקח על שטחים, ליישב את חברון רק בקושי-
רב (בלחץ של עקשנים בעלי-לב-ונפש, עקשנים אשר חברון מדברת
אליהם מפני אורח-הכבוד הראשון שלה). להם לא קל להתמודד עם
בעיות של שטחים ושל דמוגרפיה. לא כן כשמרגישים את עומק
מהותה של ארץ-ישראל, של ירושלים ושל חברון, מתוך התעמקות
בתנ"ך, בתנ"ך השלם, כמו שהיו הדברים בלבבות מדורי-דורות.

כבוד נשיא-המדינה מר זלמן שזר יר"ה (ז"ל), העלה על נס
— בפתיחת הקונגרס הציוני הכ"ח — את עוז-הזינוק של העלייה
הרוסית. והנה עתה אנחנו כבר יודעים, שזה קשור בהתרוממות
הנפש הכבירה של "מלחמת-ששת-הימים". עולי רוסיה אומרים
בפירוש: "מלחמת ששת הימים, היתה בשבילנו לא רק גילוי של
כח פיוני של נצחון צבאי. אלא גילוי נפשי עצום, גילוי של רוח
ישראלי".

היו לנו אז שלושה גילויים: שוב נתגלה לנו העולם הגויי
באדישותו, בעמידתו מנגד (היה זה לנו קורס מקוצר של תקופת-
השוואה), שוב נתגלה העולם היחודי במלוא תפארת-אחדותו, כיצד
נחרד עד מעמקיו ונתלכד סביבנו, ושוב נתגלה הענין האלקי —
"מי האמין לשמועתנו ורועיד" על מי נגלתה" (ישעיה נ"ג, א) —
הנסיים הגלויים אשר ראו עינינו "ומי כעמד ישראל גוי אחד בארץ".
אותה ארץ-ישראל, ארץ-חמדה טובה ורחבה, שנשתחררה במל-

חמת-ששת-הימים — אל נצמצם אותה, אותו עם-ישראל שנתגלה ונתגדל מחדש במלחמת-ששת-הימים — אל נקטין אותו!
"על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון, הרימי בכוח קולך מבשרת ירושלים, הרימי אל תיראי" (ישעיה מ', ח).

מרון הגראי"ה קוק זצ"ל פירש כאן פירוש נפלא: ציון מסמלת את המלכות בישראל וירושלים את הקדושה בישראל. מדוע פונה הנביא ואומר למבשרת ציון שתעלה על הר גבוה, ואילו למבשרת ירושלים הוא אומר רק הרימי בכוח קולך? מסביר הרב זצ"ל ואומר: ציון — התנועה הציונית השואפת להחזרת המלכות לישראל, היא משה-מיעה את קולה בכוח, שומעים את קולה מעל במות-העולם. אבל איך מדברת הציונות החילונית? היא רק תובעת מעמד בשם זכות ההגדרה העצמית של הלאומים, כמו כל הגויים המדברים על זכותם לעצמאות, לשלטון בארצם, כמו שדברו הפולנים, הליטאים, האסטונים וכו'. היא עומדת עם כולם במישור הרגיל.

ירושלים היא סמל הקדושה בישראל, עיר הקודש והמקדש. מבשרת ירושלים — היא עומדת על הר גבוה, היא עומדת במקום הנכון, דבריה ממקום קדוש יהלכון, היא אמנם מדברת בשם ד', אולם היא חלשה מדי, קולה אינו נשמע. היא כאילו יראה להרים את קולה.

ולכן פונה הנביא למבשרת-ציון ואומר: מדוע אתם עומדים אי-שם למטה, יחד עם עמים אחרים, ומדברים בשם הרעיונות הרגילים של הגויים? עלו על הר גבוה, דברו בשם ד', בשם הבטחות התורה, בשם חזון הנבואה.

וחזור ופונה ישעיהו הנביא אל מבשרת ירושלים ואומר לה: מבשרת ירושלים, אנשי הקודש והמקדש, אתם עומדים במקום הנכון, אתם מדברים בשם ד', אך אינכם מאורגנים, לא שומעים את קולכם, "הרימי בכוח קולך, הרימי אל תיראי".

ז

הנוער מדבר על אתגרים. יש לפני הנוער הרבה אתגרים. נוער אשר באמת יתייחס למעמקי נשמת האומה, לרבדי דורותיה, לדמויות גדוליה, ימצא לפניו שטחי-מעשה מרובים, כי כל אישיות היסטורית תובעת ממנו. הבעל-שם-טוב תובע אהבת-ישראל, הגאון מווילנא תובע לימוד-תורה, רבי משה חיים לוצאטו ב"מסילת ישרים" תובע

יושר-המדות וטוהר נפשי, בעל „אור-החיים” הקדוש תובע סגולות-קודש, „בן איש חי” תובע דקדוק-במצוות. אין לנו שום אישיות היסטורית שאיננה תובעת מאתנו.

בין הבעיות הבוערות של מדינת ישראל, בולטת במיוחד הבעיה החברתית, במיוחד בעיית העוני בישראל. אם אנחנו מדברים על הנוער, ברור שאין הנוער יכול למצוא פתרון כספי לבעיות העוני בישראל, אבל נוער מן הארץ ומחו"ל יכול להסתער על שכונות העוני, על עיירות-הפיתוח, על יישובי-הספר, ללכת אל העם ולהגיש להם עזרה רוחנית-נפשית, עזרה חינוכית-לימודית, להרים מעפר דל בתנופה-רבתי. יש אפשרות לעשות דברים גדולים, לגלות מחדש את הערבות ההדדית הכלל-ישראלית — „כל ישראל ערבים זה לזה” — במלוא הכח ובמלוא התפארת.

וגם שיטח-מרד קיימים. הנוער המורד יכול וצריך וחייב למרוד נגד המתירנות ההרסנית, נגד הסמים העושים שמות בנוער, נגד מתירנות-מין הממוטטת חיי-המשפחה, המרקיבה אותנו מבפנים, המהווה סכנה לכושר-עמידתנו. זהו אתגר גדול במיוחד לנוער הדתי, וגם בסיס משותף לפעולה עם הנוער שהתרחק מהדת.

אין לנו רצפטים מדויקים. בדוקים, לכל דבר, אבל שומעים אנו באהדה על הרצון הכן של שיבה אל המקורות. אני יכול להעיד על כך מנסיוני הפרטי במגע עם הנוער מהשומר-הצעיר ב'גבעת חביבה", עם נוער מהקיבוץ-המאוחד ב"אפעל", עם נוער מאיחוד הקבוצים ב"בית-ברל". בכל מקום יש אזנים קשובות, יש לבבות פתוחים, יש רק צורך לגייס יותר ויותר את הרצון הטוב משני הצדדים.

מצד אחד יש לפתוח את שערי-הלב, ומצד שני יש לבוא מתוך רצון להבין אחד את השני. לרומם את ענייננו, להעמיק את ייעודנו הלאומי. ל"תינוק שנשבה" — אין רצפט כלל. זה תלוי במצבים, אולם נאמר לאותו הנוער שאנחנו רוצים לשתף אתו פעולה: אל תוסיפו להתעלם! לכו „לקראת". יהודי דתי שומר תורה ומצווה, גם אם הוא בטוח בעצמו שהוא שומר-שבת, אומר תמיד בכניסת השבת „לקראת שבת לכו ונלכה", כל שמירת-השבת שלנו זו הליכה — לקראת החויה של קדושת השבת, בכדי לקלוט יותר ויותר. בכדי שתאיר בנו הנשמה היתירה בזוהר בהיר יותר.

הבה נצא יחד לקראת הנשמה היתירה של האדם מישראל! —
"בית יעקב לכו ונלכה באור ה'!" — ונפתח את שערי-הלב, נפתח
את שערי-הדעת, להקשיב מה אומרות תולדות ישראל מעולם ועד
עולם.

בשיבה אל המעיין נגלה גדולות ונצורות מכל האצור באצרות
האומה. אין יהודים בלי יהדות, ואין ישראל בלי "שמע ישראל".
נגייס יותר ויותר את שליחי ה"שמע ישראל", להשמיע קולם בכל
תפוצות ישראל.

כה אמר ישעיהו הנביא: "למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים
לא אשקוט, עד יצא כנוגה צדקה וישועתה כלפיד יבער" — איתנו
אמונתנו כי צדק יאיר מציון, כי ישועה תאיר מירושלים, הצדק
יתנוסס כלפיד והישועה תאיר למרחקים, ההולכים בחושך יראו אור
גדול, ו"ישמעו רחוקים ויבואו" — יהי רצון שנזכה במהרה לבואם.

מרכז ישיבות בני-עקיבא

תל-אביב, רח' דובנוב 7

ת.ד. 40025

טלמונים : 258804, 26773